

Danutė PETRAUSKAITĖ

Robertas Varnas – išėivijos muzikinės kultūros puoselėtojas

Robertas Varnas – Promoter of Exile Music Culture

Anotacija

Lietuvių išėivijos kompozitorių kūryba sovietmečiu buvo ignoruojama ir menkinama. Tik XX a. devintojo dešimtmečio pabaigoje prasidėjus politinėms permainoms ir įsisteigus Persitvarkymo Sąjūdžiui, imta domėtis po Antrojo pasaulinio karo iš Lietuvos emigravusiais muzikais. Ne visi jų sulaukė nepriklausomos Lietuvos atkūrimo. Vienas iš tų, kuriems pasisekė apsilankyti tėvynėje ir joje išgirsti savo kūrinius, buvo nacionalinės premijos laureatas Jeronimas Kačinskas. Jo kūrybos sklaida ypač rūpinosi choro dirigentas ir pedagogas Robertas Varnas. Šios šaltinių publikacijos tikslas: a) per laiškus, siųstus iš Lietuvos į JAV, atskleisti Varno pastangas, rūpinantis Kačinsko muzikinio paveldo integravimu į Lietuvos kultūrą; b) išryškinti XX ir XXI amžių sandūroje vykusius politinius bei kultūrinius procesus. Pagrindiniai darbo metodai – archyvinų šaltinių ir literatūros analizė, chronologinis nuoseklumas.

Reikšminiai žodžiai: Robertas Varnas, Jeronimas Kačinskas, muzika, choras, dirigentas, Klaipėda, suita-kantata „Baltija“.

Abstract

During the Soviet era, the works of Lithuanian diaspora composers were ignored and belittled. It was only in the late 1980s, with the beginning of political change and the establishment of the Persitvarkymo Sąjūdis (the Reform Movement of Lithuania), that the interest in musicians who had emigrated from Lithuania after WWII emerged. Not all of them lived to see the restoration of independent Lithuania. Jeronimas Kačinskas, recipient of the Lithuanian National Prize, was one of many who was lucky enough to visit his homeland and hear his compositions performed there. Robertas Varnas, choirmaster and educator, contributed greatly to the dissemination of his works. The purpose of this article is: a) to reveal Varnas's efforts to integrate Kačinskas's musical heritage into Lithuanian culture through his letters sent from Lithuania to the USA, and b) to highlight the political and cultural processes that took place at the turn of the twentieth and twenty-first centuries. The main research methods were analysis of archival sources and literature and chronological consistency.

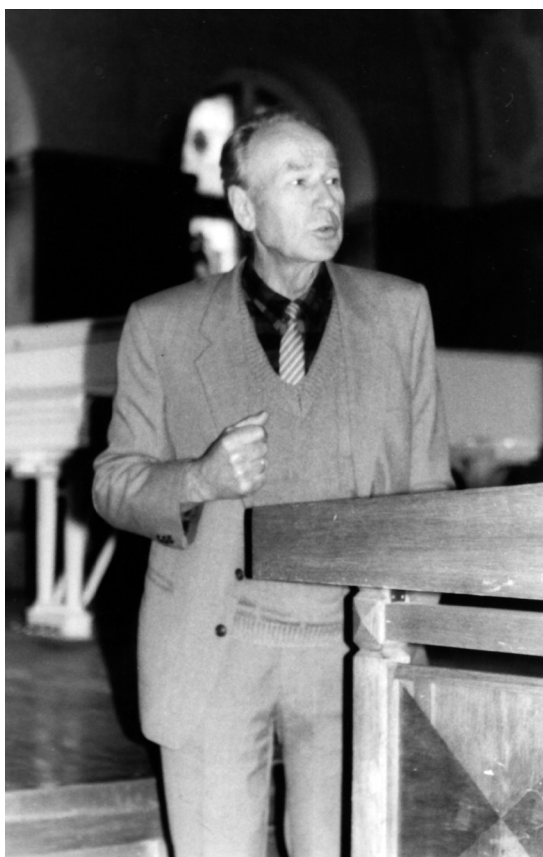
Keywords: Robertas Varnas, Jeronimas Kačinskas, music, choir, conductor, Klaipėda, suite-cantata “The Baltic”.

Robertas Varnas (1930–2015) – iš Žemaitijos kilęs choro dirigentas ir muzikos pedagogas, Klaipėdos muzikos mokyklos (dabar – S. Šimkaus konservatorija) ir Lietuvos valstybinės konservatorijos (dabar – Lietuvos muzikos ir teatro akademija, LMTA) absolventas. Šis chorinio meno puoselėtojas paliko ryškius pėdsakus Kauno ir Klaipėdos muzikiniame gyvenime – vadovavo chorams, dalyvavo dainų šventėse, tarptautiniuose konkursuose, su įvairiais kolektyvais gastroliavo užsienio šalyse, rengė festivalius, dėstė chorvedybos dalykus. 1982 m. jis pradėjo darbuotis Lietuvos valstybinės konservatorijos Klaipėdos fakultetuose (dabar – LMTA Klaipėdos fakultetas), kur ėjo įvairias pareigas – pradėdamas katedros vedėju ir baigiant fakulteto dekanu, bendradarbiavo su Vakarų Lietuvos kompozitoriais, buvo vienas pirmųjų jų chorinių kūrinių atlikėjų, atgaivino tarpukaryje veikusią „Aukuro“ draugiją¹.

Susikūrus Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžiui ir papūtus laisvės vėjams, Varnas iš karto ėmėsi misijos gaivinti užmirštą Mažosios Lietuvos ir išėivijos chorinę kultūrą. Mat šios dvi vienos tematikos dalys glaudžiai siejosi – įvairiais sunkmečiais iš Klaipėdos krašto ir Prūsų Lietuvos į kitas valstybes emigravo nemažai gyventojų. Tad 1989 m. kovo

30–balandžio 1 d., dar prieš prasidedant Vilniuje pirmajam festivaliui „Sugrįžimai“², jis chorinės bendrijos „Aukuras“ vardu sukviėtė šiais klausimais besidominčius chorvedžius bei muzikologus ir surengė mokslinę konferenciją. Iš viso tokių konferencijų įvyko trys: II – 1992 m. spalio 2–3 d. ir III – 1994 m. balandžio 27–28 d. Ypač vertingi jose buvo Varno inicijuoti chorinės muzikos koncertai. II konferencijoje dalyvavo ir chorvedžiai iš JAV – Šiaurės Amerikos lietuvių muzikos sąjungos pirmininkas Faustas Strolia³ ir kompozitoriaus Stasio Šimkaus sūnus Algis⁴.

Vyko ir pavieniai išėivijos kompozitoriams skirti renginiai: 1991 m. gegužės 10–12 d. – dainų šventė ir koncertai Juozo Žilevičiaus⁵ 100-osioms gimimo metinėms; 1994 m. lapkričio 25 d. – Alfonso Mikulskio⁶ paminėjimo vakaras-koncertas jo 85-osioms gimimo metinėms; 1997 m. gruodžio 3 d. – jubiliejinis vakaras Juozo Stroliaus⁷ 100-osioms gimimo metinėms; 2003 m. kovo 28 d. – vakaras-koncertas Jeronimo Kačinsko 96-osioms gimimo metinėms; 2004 m. gegužės 20 d. – vakaras-koncertas Vlodo Jakubėno⁸ 100-osioms gimimo metinėms; 2005 m. vasario 17 d. – Amerikos lietuvių vargonininkų žurnalo „Muzikos žinios“ 70-ųjų metinių vakaras-koncertas; 2011 m.

1 pav. Kompozitoriui Jeronimui Kačinskui suteikiamas Klaipėdos miesto Garbės piliečio vardas. 1991 m. spalio 2 d., A. Virbašiaus nuotrauka

2 pav. Choro dirigentas Robertas Varnas pradeda konferenciją, skirtą Mažosios Lietuvos ir išeivijos chorinei kultūrai. 1992 (?)

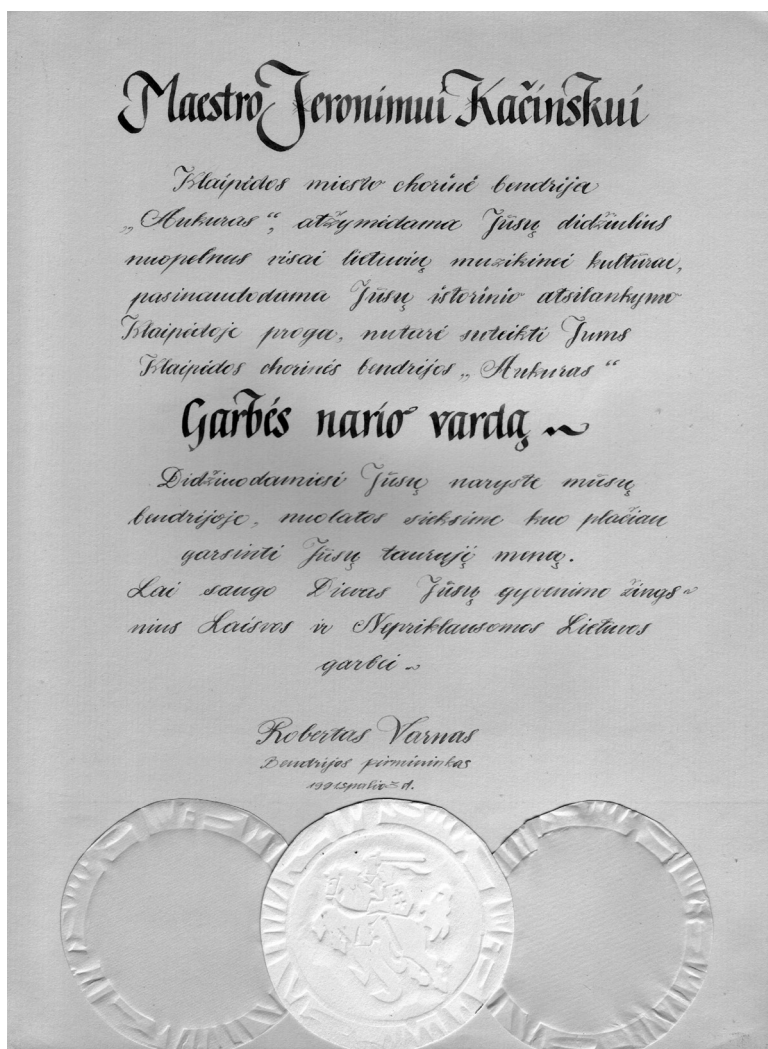
kovo 2 d. – kompozitoriaus Fausto Stroliaus 80-mečio proga surengtas koncertas, dalyvaujant pačiam jubiliatui.

Dauguma šių renginių įvyko dėl asmeninių R. Varno kontaktų, susirašinėjant jam su išeivijos muzikais. Bene glaudžiausi ryšiai užsimezgė su kompozitoriumi Jeronimu Kačinsku⁹, kurio kūriniai Lietuvoje pradėjo skambėti nuo pat tautinio atgimimo pradžios. Tarp jų buvo ir „Missa in Honorem Immaculati Cordis Beatae Mariae Virginis“¹⁰. Šios mišios 1989 m. pirmą kartą suskambėjo Klaipėdoje¹¹, o po metų – Vilniuje. Muzikos profesionalai, tarp jų ir Varnas, liko jomis sužavėti, kaip ir chorinėmis dainomis, kuriomis palaipsniui ėmė domėtis Lietuvos chorai. Už šią muzikinės kūrybos dalį kompozitoriui 1991 m. pabaigoje buvo paskirta Lietuvos nacionalinė kultūros ir meno premija.

Po daugelio metų gyvenimo emigracijoje pirmą kartą Kačinskas atvyko į Lietuvą 1991 m. rudenį. Tuomet jis aplankė savo gimtąsias vietas, pabuvojo Vilniuje, Kaune, užsuko ir į Klaipėdą, kur jo buvo mokytasi ir dirbta. Visur jis buvo sutiktas svetingai – visuomeninės organizacijos ir valstybės įstaigos norėjo jį pagerbti ir padėkoti už didžiulį indėlį puoselėjant lietuvišką muziką ir Lietuvos valstybingumo idėją. Klaipėdos meras apdovanojo svečių miesto Garbės piliečio diplomu, Klaipėdos konservatorija suteikė jam Garbės profesoriaus vardą, o „Aukuro“ chorinė bendrija išrinko jį savo Garbės nariu. Daugelis klaipėdiečių norėjo su kompozitoriumi pabendrauti tiesiogiai, tarp jų – ir Varnas. Nuo tada ir prasidėjo jų dviejų bičiulystė. Kačinskas į Lietuvą

dar buvo atvykęs 1992 m. vasarį, kai vyko Nacionalinių kultūros ir meno premijų įteikimo ceremonija, taip pat 1993 m. pavasarį. Visus kartus bičiuliai matėsi, diskutavo įvairiais meno klausimais ir kalbėjo apie ateitį. Neišsakytomis mintimis muzikai dalydavosi laiškuose, tęsdami juose Lietuvoje pradėtus pokalbius.

Varno susirašinėjimas su Kačinsku truko daugiau nei dešimtmetį. Šis neišmesdavo iš Lietuvos atsiųstų muzikų laiškų ir saugojo juos iki mirties, nors gali būti, kad kai kas ir prapuolė, nes paskutiniaisiais gyvenimo metais kompozitorius jau nepajėgė deramai tvarkyti savo epistolinio palikimo. Tai, kas išliko jo asmeniniame archyve, vėliau atiteko giminėms – inteligentiškiems ir supratingiems žmonėms, kurie perdavė visus rastus dokumentus Lietuvos literatūros ir meno archyvui. Jame atsidūrė ir Varno laišakai, bylojantys apie jų autoriaus iniciatyvas skatinant Kačinską tolimesnei kūrybai, raginant jį vėl apsilankyti Lietuvoje ir įdėtas nelengvas pastangas rengiant šio kompozitoriaus autorinius koncertus bei pavienių jo kūrinių atlikimą. Juose išryškėja ir paties Varno asmenybės bruožai – erudicija, tolerancija, paslaugumas, platus muzikinis akiratis, entuziazmas, integruojant išeivijos kompozitorių muziką į bendrą lietuvių meno istoriją, savitas požiūris į laikmečio politinius bei kultūrinius procesus. Išnyra ir ratas žmonių, su kuriais jam teko bendrauti ir bendradarbiauti, džiaugtis ir nusivilti. Šie niekur dar neskelbti laišakai yra publikuojami pirmą kartą.

3 pav. Chorinė bendrija „Aukuras“ suteikia Jeronimui Kačinskui šios bendrijos Garbės nario vardą. 1991 m. spalio 3 d.

Roberto Varno laišakai Jeronimui Kačinskui

Klaipėda, 1992 m. kovo 29 d.

Didžiai gerbiami E.¹² ir J. Kačinskai,

Praėjo jau geras pusmetis nuo Jūsų istorinės viešnagės Klaipėdoje, kai buvome laimingi, galėdami pabendrauti su Jumis, pasiklausyti Jūsų muzikos. Tai buvo ilgam įsimintina nuostabi šventė.

Nežinau, ar esate gavęs mano laiškutį su Kalėdiniais-Naujametiniiais sveikinimais, taip pat nežinau, ar „Draugo“ laikraštis gavo straipsnelį su oficialiais „Aukuro“ chorinės bendrijos linkėjimais ir padėka už didelę piniginę paramą-dovaną man, įteiktą atsiveikinimo vakaro metu. Ši dovana yra spec. fonde ir bus naudojama muzikiniams renginiams, išvykoms finansuoti.

Naudodamasis proga, dar kartą sveikinu Jus, „Aukuro“ bendrijos Garbės narį, su aukštu Lietuvos Respublikos

apdovanojimu – Nacionaline premija. Suprantama, jog šios kelionės į Lietuvą gerokai išvargino Jus, pareikalavo nemažai išlaidų, tačiau mes vis tik puoselėjame viltį dar šįmet pasitikti Jus abu¹³ Klaipėdoje miesto 740-ųjų metų dienomis liepos mėn. gale. O jei nesiryšite vėl leistis kelionėn, viliamės sulaukti Jūsų kūrinių, dedikuoto Klaipėdai.

Siunčiu Jums „Varną“¹⁴, kurį paminėjote mūsų pokalbyje kaip neaišku, kur besantį. Mes laimingi, jį atkasę. Nežinia kieno jis perrašytas (siunčiu savo perrašytą), galbūt, su stambiom klaidom. Būtų labai gera, jei jį patikrintumėte. Be to, neseniai esu gavęs iš p. K. Skaistgirio¹⁵ Čikagoje Jūsų Mišias vyrų chorui a cappella (be Gloria) ir ruošiuosi atlikti jas su savo vyrų choru¹⁶ balandžio 20, 21 d. Klaipėdos ir Šiaulių bažnyčiose. Įdomu, kada jos rašytos, kam skirtos, kada atliktos?¹⁷

Gyvenimas Lietuvoje sudėtingas, neramus ir sunkiai nuspėjamas ateičiai. Tačiau tikime, jog ištersime ir šiuos

sunkius laikus, kad tik nekiltų vėl kokios velniavos Rusijoje. Taigi, linkiu Jums kuo geriausios sveikatos, naujų kūrinių ir vėl pasimatymo mūsų Lietuvoje.

Jei turėsite galimybės parašyti atsakymą, būsiu labai dėkingas.

Su pagarba – Robertas Varnas
Chorinės bendrijos „Aukuras“ pirmininkas
Klaipėdos konservatorijos docentas

Klaipėda, 1992 m. gegužės 2 d.

Brangus Maestro!

Su džiaugsmu rašau Jums, praėjusią savaitę sulaukęs Jūsų siuntinio su kantatos natomis¹⁸. Siuntinys atėjo neįtikėtina greitai – per 6 dienas!

Susipažinę su muzika, tuoj aptarėme jos atlikimo galimybes, dalyvius. Klaipėdos miesto jubiliejaus iškilnėse ją turėtų atlikti Muzikinio teatro orkestras, choras. Šventės organizatoriai, tarp kitko, paprašė manęs pasiteirauti, ar esate gavę oficialų merijos kvietimą atvykti į šią miesto šventę liepos mėn. gale. Mes vis dėlto viliamės sulaukti Jūsų su ponia Elena Klaipėdoje!

„Aukuro“ bendrijos vardu esu išsiuntęs sveikinimą Jūsų gražaus jubiliejaus proga. Dar kartą nuoširdžiausiai sveikiname Jus, linkėdami geros sveikatos – stiprių šviesių akių, našios rankos, kad išvystume ne tik kitas kantatos dalis, bet ir daug kitų kūrinių, kurie mums taip reikalingi.

Su dėkingumu ir pagarba, su linkėjimais poniai Elenutei – Jūsų Varnas R.

1992 m.

Gerbiamas Maestro!

Klaipėdos miesto jubiliejus jau praityje, visą savaitę šurmuliavęs, daug svečių sulaukęs, daug įvairių renginių matęs... Deja, nesulaukėme Jūsų. Tiesą sakant, per daug ir nesitikėjome, žinodami Jūsų bėdas, sveikatos būklę. Prieš porą savaitių rašiau Jums, jog tikiu, kad siuita-kantata bus atlikta. Dabar skubu pranešti, jog iš tiesų buvo atlikta¹⁹! Dėkodamas Jums visų atlikėjų, klaipėdiečių vardu už puikią dovaną mums, manau, jog duos Dievas, kad sulauktume jos tęsinio. Mano manymu, dirigentas visai neblogai susidorėjo su partitūra, nors Jums atlikimas gali pasirodyti gerokai abejotinas tiek traktuotės, tiek techniška prasme. Gausi iškilmingo posėdžio publika po koncerto audringai sveikino kūrinių atlikėjus ir autorių. Suprantu, jog choras (45 žm[onių]) tokiam dideliame orkestrui buvo per mažas, be to, nepakankamai profesionalus. Orkestre bėdų taip pat užteko. (Gaila, koncerte buvo ir nemalonių klaidų). Padarytas *audio*

įrašas, kurį, tikiuosi, artimiausioje ateityje kartu su kita informacija apie jubiliejų perduoti Jums per vykstančius į JAV. Labai būtų gera, jei, perklausę įrašą, rastumėte laiko atviram, kritiškam šio atlikimo komentarui. Išivaizduoju, koks galėtų būti šio kūrinių poveikis klausytojams, esant idealiu atlikimui, jei ir šiame koncerte, pasibaigus II daliai, ne vieno akyse mačiau rasą... Daugelis teiraujasi, kada gali įvykti antras atlikimas – nieko aiškaus pasakyti negalime, nes tai priklauso nuo nemažų organizacinių klausimų. Tačiau tikiu, jog jis bus, ir ne vien nedideliame, palyginti, žmonių ratui, bet ir plačiai muzikinei Lietuvos publikai.

Kaip jaučiasi ponia Elena, kokia Jūsų paties sveikata? Suprantu, jog be daugybės rūpesčių, reikalų dėl sveikatos, sunku Jums rasti laiko laiškam, bet vis tik tikiuosi Jūsų žinutės, kai išklausysite įrašą. Gal yra dar kas nors naujo (arba užmiršto seno), ką galėtumėte atsiųsti mums? Labai ir labai laukiame, nes esame sužavėti ir nustebinti ta muzikine kalba, kuria Jūs kalbate.

Vakar atsitiktinai į rankas pateko naujas Rusijos muzikinio žurnalo „Музыкальная академия“ numeris, kuriame įdėtas didžiulis kelių autorių straipsnis apie Ivaną Vyšnegradskį²⁰. Man tai buvo daug negirdėtų dalykų ¼ tonų sistemos kūrimo istorijoje. Išspausdintas paties kompozitoriaus didelis straipsnis apie garsą, ritmą, tembrą, jo nuotraukos, laiškas, dialogai su Ch. Aljende-Blena²¹. Straipsnis, parašytas Andreas Vermajerio apie jo kūrybą ir kt. Įdomi detalė apie jo ir Hábos²² asmeninius konfliktus konstruojant 3-jų manualų instrumentą ir t. t. Jums tai puikiai žinomi, gal net primiršti dalykai, mums – labai įdomi ir svarbi informacija, kurios iki šiol, deja, neturime.

Lietuvoje po truputį atvėsta, kartais, ačiū Dievui, jau ir palynoja, nors labai nedaug. Šiaip vyksta kasdien daug visokių politinių, kultūrinių, ekonominių naujienų, siurprizų, tik spėk žvalgytis ir kaip nors susigaudyti, kas vyksta! Nelengvus laikus, bet labai reikšmingus ir įdomius gyvename.

Sveikatos Jums abiem nuoširdžiai linkiu!

Su dėkingumu – Jūsų Robertas Varnas

1992 m. lapkričio 17 d.

Gerbiami ir brangūs p. p. Elena ir Jeronimai,

Atleiskite, jog taip familiariai ir nekorektiškai kreipiuosi, tačiau, gavęs Jūsų natas, du laiškus ir dovanėlę, ryžtuosi tokiu būdu išreikšti savo nuoširdumą, pagarbą ir didelį Ačiū.

Laiškas, rašytas rugsėjo 16 d., atėjo su viso mėnesio pavėlavimu, o vėliau rašytą laišką gavau anksčiau, beveik kartu su siuntiniu. Siuntinys, pagal sąrašą, atrodo, atėjo pilnas, nors visiškai pervyniotas, peržiūrėtas. Liūdna – argi ir dabar dar išnaršomi siuntiniai?

Tačiau labiausiai esame dėkingi už muziką – naująją kantatos dalį, taip pat ir už būsimąją, kurią dar rašote. Natas gavau laiku ir jau senokai, tačiau laukdamas palydinčio laiško, neskubėjau su atsakymu. Todėl taip negražiai ilgam užsitęsė mano atsiliepiamas. O Jūs tai be reikalo atsiprašinėjate, kad nespėjate su laiškų rašymu. Žinau, jog užsiiminėti korespondencija – ne pats maloniausias darbas, kad aukojate ir brangų laiką, ir sveikatą. Džiaugiuosi, jog ponია Elena po ligos taisosi, ir tikimės, jog ateity ir didelės, ir mažos ligos aplenks Jūsų namus.

Prieš porą savaičių Klaipėdoje surengėme tradicinį, jau IX St. Šimkaus chorų konkursą²³, kuriame be Lietuvos dalyvavo chorai iš Latvijos, Estijos, Švedijos. Sunku dabar tokius dalykus daryti Lietuvoje, tačiau miesto valdžia kol kas dar mus paremia ir ačiū jai už tai. Klaipėdos 2 chorai atliko konkurse ir J. Kačinsko dvi dainas.

Vakar grįžau iš Vilniaus, kur buvo aptariamas Pasaulio lietuvių dainų šventės repertuaras. Šventė įvyks Vilniuje 1994 metų liepos mėn. Tai I lietuvių Dainų dienos 1924 m. paminėjimas. Tikimės, jog joje dalyvaus delegacijos ir chorai ir iš Amerikos žemyno. Pasistengsime, kad tos šventės metu Vilniuje būtų atlikta pilna „Baltijos“ kantata, premjerą, žinoma, atlikus Klaipėdoje anksčiau. Tikiuosi, jog bus reikiamai gausesnis choras ir, apskritai, geresnis atlikimas. Bus dviguba šventė, jei sulauksime brangių svečių – Judviejų dalyvavimo. Tikėkimės! Gal norėtumėte ką nors pasiūlyti Dainų šventės jungtiniam chorui (mišriam, moterų, vyrų)? Parašykite, atsiųskite, būtinai rekomenduočiau repertuarinei komisijai, dar laiko pakaktų.

Labai išsitęsė mano laiškas, tačiau negaliu nepasidalinti su Jumis ir mūsų šių dienų aktualijomis – Seimo rinkimų naujienomis, kurios stebina visą svieta.

Ne naujiena: Lietuva, lietuviai gali daug kuo stebinti ir ne taip paprasta paaiškinti jų veiksmus. Kas tai per žmonės, ką mąsto Tauta? Nesu politikierius ir, apskritai, vengiu veltis į diskusijas šia tema, tačiau Jums apie tai kažkodėl rašau (gal todėl, kad Jums ten, sunkiau suprasti, kas darosi čia). O Lietuvoje iš tikrųjų gerokai sudėtingai susipynęs ir supainiotas problemų kamuolys. Nepriklausančiam jokiai partijai, neįsivėlus į aistras, kuriose daug nereikalingo triukšmo, banalumo, neišvengiamų skaudžių konfliktų ir nuostolių, gal lengviau paaiškinti visa tai, (nors nuošaly būti taip pat neįmanoma). Manęs visiškai nestebina tokia politinių įvykių eiga, tai dėsninga. Žinome, tiesa, jog būna ir labai tragiškų ištisų tautų likimų, bet netiesa, jog tai gresia Lietuvai. Jos dvasiai galima pakenkti, bet negalima jos visai nugalėti. Bus gerai! Nors ir gal ne taip greit. Mes tuo tikime ir neprarandame nei vilties, nei pasiryžimo, o pamažu įgyjame ir proto.

Atleiskite už tokią ilgą prakalbą. Lieku laukti naujos Jūsų muzikos, gerų žinių apie Jūsų abiejų sveikatą ir siunčiu Jums visokių geriausių linkėjimų.

Su gilia pagarba – Jūsų Robertas

1993 m. balandžio 3 d.

Gerbiameji p. Elena ir Jeronimai,

Vakar gavau Jūsų trumpą laišką (su koncerto programa) ir labai sunerimęs tuoj rašau Jums atgal. Tiesą sakant, jau buvau pradėjęs nerimauti, tačiau nesiryžau trukdyti Jūsų. Iš Danutės Petrauskaitės²⁴ žinojau, kad ketinate šią vasarą apsilankyti Lietuvoje, tačiau dabar, sužinojus apie ligas, suabejojau, ar jos nepakeis Jūsų planų. Ši liga iš tiesų klatinga, todėl meldžiu Dievą ir Jus – būkite atsargūs, saugokite save kaip tik įmanoma. Suprantu, jog ponია Elena tuo rūpinasi, ir tikiu, kad viskas baigsis gerai. Žinoma, galime tik apgalvestauti, kad „Baltijai“ pritrūko laiko ir jėgų – jos laukiame jau nerimaudami. Manėme, Jums atvykus spėti paruošti visą. O gal taip ir bus? Nežinau, kokie Jūsų norai būtų, tačiau, jei Jums būtų patogų, priimtina, pasistengtume parūpinti Jums labai patogų ir ramų kampelį Palangoje, kartu su medikų reikalinga priežiūra. Parašykite apie tai.

Pas jus bausis pavasaris, o pas mus, ačiū Dievui, žiema praėjo gana švelniai, o tai ir išgelbėjo mus nuo labai didelių nemalonumų. Gyvename visuotinę krizę ir nematyti jai pabaigos. Naujoji valdžia kol kas nieko nežada ir negali žadėti. Yra žmonių kategorija, kuri jau vos nebadauja. Tai prigyvenome! Ir vis tik džiaugiamės dar, kad tik nebūtų blogiau, kad Rusijos nelaimės dar kartą neatplūstų iki mūsų. Šiaip stengiamės daryti, ką galim, ruošiame koncertus, dirbame su studentais, galvojame apie šventes, nors ir pačių paprasčiausias, pigiausių būdu. Ištversime, jei tik sveikatos bus! Yra ir labai vertingų, gerų dalykų Lietuvoje. Bėda ne visada kūrybai priešas – dažnai ji paskatina ją. Sveikatos abiem Jums linkiu ir viso geriausio!

Iki kito laiškelio – Jūsų Robertas

P. S. Vakar vakare įvyko pirmasis Mažosios Lietuvos simfoninio orkestro koncertas. Orkestras yra Muzikinio teatro bazėje, tačiau tikimasi jam paramos – gal sustiprės būtinai muzikantais. Dirigentas – Stasys Domarkas (Juozo brolis)²⁵, anksčiau dirbo Kauno muzikiniame teatre vyr. dirigentu. Kaip bebūtų, – įvykis. Džiaugiamės, kad skambėjo Jūsų „Nonetas“²⁶. Kada išgirsime jį Lietuvoje?

1993 m. balandžio 25 d.

Gerbiameji,

Su dėkingumu ir džiaugsmu rašau Jums laišką – jau senokai gavau „Baltijos“ III dalį (ar paskutinę?). Tik neskubėjau pranešti apie tai. Ir šiandien dar negaliu pasakyti, kaip greit galėsime natas paversti garsais ir pakviesti žmones į klausymą. Padariau partitūros kopiją ir perdaviau dirigentui – tam pačiam, Paulavičiui²⁷, kuris pereitą vasarą atvykęs iš S. Peterburgo statė ją Klaipėdoje. Dar negavau iš jo atsakymo, tačiau norėčiau manyti, jog jis mielai imsis užbaigti pradėtą darbą. Prieš porą dienų sulaukiau velykinio

sveikinimo, kartu ir laiško. Labai dėkoju Jums už jį, už tuos gerus, mielus žodžius. Taip pat ir už informaciją apie reikalingas korektūras partitūroje.

Neiškenčiu ir vėl pasiteiravęs apie Jūsų planus vasarai. Tikiuosi, ligos pamažu atstos, pasitrauks, taip gal ryšitės kelionei? Ir jei būtų ūpo pabūti Palangoje, ramybėje ir patogume, kaip aname laiške rašiau, būtinai pasirūpinčiau tuo. Arba Nidoje! Kaip norisi, kad pamatytumėte, pabūtumėte ten, kur seniai nebuvę, kur iš tikro gera ir gražu, kaip Lietuvoje tik gali būti. Parašykite apie tai.

Pasibaigė XVII Klaipėdos „Muzikinis pavasaris“. Prasidėjo Tiuringijos simfoninio orkestro koncertu (O. Koch²⁸) – baigėsi S. Sondeckio²⁹ kameriniu orkestru su garsiu buvusiu vilniečiu, čelistu D. Geringu³⁰. O vidury buvo visko – ir svečių, ir vietinių jėgų (tame tarpe ir mano „Aukuro“ vyrų choras su Z. Virkšo³¹ premjera vyrams, pučiamųjų instrumentų kvintetui, vargonams). Taigi, riedame į pakalnę, o kartu, net keista – vis stipriau eina į priekį visokie menai, lyg priešnuodis, apsauga, išeitis.

Bučiuoju Jus – Robertas

Klaipėda, 1993 m. liepos 16 d.

Gerbiami E. ir J. Kačinskai,

Prabėgo nemaža laiko nuo Jūsų išvykimo iš Lietuvos, bet vis dar delsiai rašyti Jums laišką. Labai apgailestauju, jog mes nebesusitikome atsisveikinimui, palinkėjimams ir padėkai. Tikiuosi, jog laimingai pasiekėte namus ir atsikvėpėte nuo kelionės ir visokių nepatogumų svečiuose. Mes su p. Danute esame labai dėkingi už susitikimą su Jumis, už neįkainojamą vertybę – Jūsų pasakojimą apie savo gyvenimą, darbus ir kūrybą.³²

Aš dar kartą noriu padėkoti Jums už didelę dovaną – 200 dolerių, kurios pusę sumos sunaudojau sau pirkiniiui, kitą pusę paskyriau „Aukuro“ bendrijos kasai.

Praėjus savaitei po Jūsų išvykimo, gavau ponios Elenos rūpestingai paruoštą siuntinį su visom gėrybėm. Ačiū Jums už tai. Suprantu ir labai vertinu Jūsų kilnumą, gerą valią padėti mums čia, Lietuvoje. Tačiau gerai suprantate, jog imti – visada sunkiau negu duoti.

Laišką parašyti delsiai todėl, jog vis dar tikėjaisi sulaukti paskutinės „Baltijos“ dalies natų. Dabar jau, matyt, vargu ar beverta laukti. Bus kažkur, deja, pakely [siuntinys] dingęs. Todėl labai prašau pakartoti siuntimą, tikėsimės, jog nebepražus.

Jau esu susitaręs su Klaipėdos muzikinio teatro vadovybe dėl viso kūrinio atlikimo. Šiandien dar negaliu pasakyti tiksliai datos, kada tai įvyks, tačiau manau, jog vėliausiai – pavasarį. Be to, 1994 m. liepos pradžioje Lietuvoje vyks Pasaulio lietuvių dainų šventė (kurios dirigentu esu pakviestas). Jos metu būtinai turės skambėti „Baltija“ ne tik Klaipėdoje, bet, manau, ir Vilniuje, gal Kaune gausiems

Lietuvos svečiams iš viso pasaulio. Jei jėgos ir galimybės leistų, Jūsų atvykimas į šią šventę būtų didelė dovana. Jūsų atsiųstos kai kurios korektūros partitūroje bus neužmirštos, o jei jų būtų daugiau – parašykite.

Gyvename Lietuvoje dar pusėtinai, – džiaugiamės gera vasara, turbūt, bus geras šįmet derlius kaime – nemirsime badu. Mums labiau neramu dėl lietuviškos kultūros, dvasinių vertybių ateityje. Valdžia neturi laiko tuo užsiimti, įstatymai nepalankūs mokslui, švietimui, kultūrai. Čia matome didelių bėdų. Atsiradęs „ponas Litas“ gal kiek stabilizuos ekonomiką, duok Dieve, tačiau to negana – kas sustabdys žmonių visuomenės santykių išsiderinimą, nužmogėjimą?

Birželio gale surengėme gražią šventę Vydūno 125-osioms metinėms paminėti, jos programą Jums siunčiu. Visa Lietuva laukia šventojo Tėvo apsilankymo rugsėjo pradžioje, tai bus didžiulis įvykis. Jo palaiminimo Lietuvai reikia labiau nei ekonominių subsidijų gerbūvio.

Baigiau darbus konservatorijoje, važiuosiu pailsėti, pasisvečiuoti į gimtinę – Mažeikius, Vieksnius, kurie Jums pažįstami³³. Vieksniuose susitiksiu su senais žmonėmis, kurie dar prisimena vargonininką Kačinską³⁴, turi nuotraukų iš tų laikų. Jei gausiu kopijų, atsiųsiu ir Jums.

Linkiu Jums geriausios sveikatos, geros nuotaikos, o iš Maestro laukiame naujų kūrinių.

Su pagarba – Jūsų Robertas

Klaipėda, 1993 m. rugpjūčio 31 d.

Gerbiamas Profesoriau,

Jau senokai ir, palyginti, gana greit gavau „Baltijos“ paskutinę dalį ir laišką. Labai ačiū. Delsiau rašyti atsakymą, kol neišsiaiškinau atlikimo klausimo. Jau sutarėme su Klaipėdos muzikinio teatro vadovybe, premjera turėtų įvykti gegužės mėn. Įtinkau Klaipėdos konservatorijos prorektorį, kad ateinantį pavasarį reikia vėl ruošti (jau trečiąją) mokslinę konferenciją „Mažosios Lietuvos ir lietuvių išeivių muzikinė kultūra“, kurioje skambėtų ir Jūsų kūrinys. Tai, žinoma, nepigiai kainuoja, tačiau tikimės miesto paramos.

Be to, aptarėme su Pasaulio lietuvių dainų šventės (kuri įvyks 1994 m. liepos pradžioje) organizaciniu komitetu, jog kūrinys bus įtrauktas į akademinį koncertų programą Vilniuje bei Kaune šventės dienomis. Norisi manyti, jog šie planai nepasikeis, ir jei Jūs turėsite galimybę, labai lauktume atvykstant į Lietuvą tuo metu.

Šiandien Lietuvoje didelė šventė – pagaliau išvyko paskutinis rusų armijos ešalonas! Prieš mano langus liko tuščia didžiulė teritorija su bjauriais barakais, kurie bus nugriauti, o Jums pažįstamos raudonosios kareivinės jau atiduotos užpernai įkurtam Klaipėdos universitetui. Sunku patikėti, kad nebematysime jų tankų, kareivių, bet tai jau faktas!

Dabar visa Lietuva ant kojų – ruošiasi šventojo Tėvo sutikimui. Duok Dieve, kad dažnas lietus nesugadintų renginių, kurie vyks lauke – Vilniuje, Kaune, Kryžių kalne.

Praėjusią savaitę buvau Vilniuje, kur girdėjau geriausio Europos choro „Jauna muzika“ koncertą. Tikrai puikus choras, vadovaujamas jauno dirigento V. Augustino³⁵, kuris po keleto konkursinių turų šią vasarą pripažintas šiame sezone geriausiu Europoje! Dabar jis išvyko gastrolėms į Japoniją, Filipinus. Parašykite jiems kūrinių – lietuviškos muzikos (geros!) nėra per daug...

Taigi, baigiu, linkėdamas Jums ir mielai poniai Elenai geriausios sveikatos. Norėtūsi tikėti, jog ateinantį pavasarį ar vasarą sulauksime Jūsų Lietuvoje vėl.

Su geriausiais linkėjimais – Jūsų Robertas

P. S. Jei turėtumėte kokių pataisymų partitūroje ar pageidavimų „Baltijos“ atlikimui, parašykite.

Klaipėda, 1993 m. gruodžio 10 d.

Gerbiamas Maestro,

Vakar gavau Jūsų laišką ir dėkodamas už pareikštą užuojautą, noriu paaiškinti, jog nieko tokio ypatingo neatsitiko, jaučiuosi sveikas³⁶. Tiesa, malonumas mažas, bet džiau-giuosi, jog taip baigėsi – pora savaičių užteko apsigydyti namuose. Aš – nebe pirmas ir, matyt, ne paskutinis. Gal be reikalo mūsų Danutė Jus trikdė tokiomis nereikšmingomis naujienomis.

Kartu noriu Jums pasakyti, jog jau galutinai sutarta, jog siuita-kantata „Baltija“ bus atlikta Vilniuje, liepos 7 d. jungtinių Klaipėdos ir Vilniaus chorų ir Nacionalinio simfoninio orkestro. Dar nežinomas dirigentas – greičiausiai bus Juozas Domarkas³⁷. Partitūros kopiją jau pateikiau Kultūros ministerijai – ministras D. Trinkūnas³⁸ yra Pasaulio lietuvių dainų šventės organizacinio komiteto pirmininkas. Be to, kaip rašiau, Klaipėdos jėgomis kūrinių ruošiamės atlikti mokslinės konferencijos Klaipėdoje metu balandžio mėn. 11 d.

Labai išpūdingai praėjo St. Šimkaus mokyklos-konservatorijos 70-metis, kurio baigiamajame koncerte iš įrašo klausėmės Jūsų sveikinimų. Būdamas taip pat šios mokyklos absolventu (baigiau alto ir dirigavimo klases pas J. Matutį³⁹ ir Kl. Griaudzę⁴⁰), didžiuojuosi šios mokyklos istorija ir šlove.

Žinau, jog daug darbų ir rūpesčių turite, tačiau gal nebūtų sunku atsiųsti ir mums, mano globojamam Išeivijos muzikos archyvui Jūsų naujausius kūrinius – norėtume turėti ir saugoti ir, žinoma, atlikti visą Jūsų kūrybą (pagal galimybes). Tariamės dėl naujojo styginių kvarteto⁴¹ atlikimo minėtos konferencijos metu.

Baigdamas linkiu viso geriausio Jums ir p. Elenai, o pirmiausia – stiprios sveikatos.

Jūsų – Robertas

Klaipėda, 1994 m. gegužės 15 d.

Gerbiamas Maestro, poniai Elena,

Seniai jau ruošiuosi sėsti prie laiško Jums, bet vis atidėliuju. Ir ne iš tingėjimo ar nenoro rašyti, bet iš reikalo – norėjau Jums kuo malonesnį ir turtingesnį laišką parašyti.

Pirmiausia, įdomu, kaip Jūsų sveikata, kaip sekasi darbus nuveikti, kurių, žinau, netrūksta visokių. Tikiuosi, jog sveikata, jei ne puiki, tai bent pakenčiama, jog galite gyventi ir dirbti.

Iš Danutės, turbūt, jau gavote laišką ir žinių apie išėivių muzikos konferenciją ir koncertus Klaipėdoje, todėl tik prisi-dedu prie sveikinimų su 3-ojo kvarteto premjera, kuri įvyko ir buvo bene svarbiausiu muzikiniu įvykiu konferencijoje. Dar ir dar kartą klausydamasis įrašo (man atrodo, gana neblogo atlikimo), patiriu vis didesnį malonumą ir nuostabą, – tai kažkas sunkiai nusakomo, tačiau keliantis norą vėl grįžti prie šios muzikos, labai logiškos, gana racionalios, kompaktiškos ir kondensuotos, kaip Baltrušaičio⁴² ar Milašiaus⁴³ poezija. Įdomi, kiek mįslinga struktūra, forma, provokuojanti nuo atsidavimo muzikinei tėkmei išlipti į krantą ir pabandyti suvokti jos konstrukcinį mechanizmą, atsekti autoriaus inspiracijas. Noriu pasakyti, jog šį kūrinių Jūs galėtumėte patys pasiklausyti natūroje, atvykę į Vilnių, į Pasaulio lietuvių dainų šventę. Kvartetas „Regnum“ sutiko jį atlikti labai reikšmingo įvykio – žurnalo „Naujoji Romuva“ atgaivinimo, antrosios prezentacijos metu, į kurią bus pakviesti ir atvykę iš viso pasaulio lietuvių kultūros veikėjai. Ar nesate pasiryžę tokiai kelionei? Suprantu, jog tai nėra paprasta, tačiau...

Labai gaila, jog negalėjome realizuoti Jūsų naujos giesmės chorui – trūksta (turbūt?) kažkurių puslapių, kurių negavo Danutė. Jei greit sulauktume, mūsų naujas „Aukuro“ mišrus choras⁴⁴, vykdamas vasarą su koncertais į Vokietiją, dar suspėtų jį nusivežti. Tačiau liūdniausia man, jog nepavyko padaryti tai, ką privalėjau ir buvau pažadėjęs – „Baltijos“ kantatos-siuitos atlikimą būsimosios šventės Vilniuje metu. Reprezentacinio mūsų – Lietuvos ir išėivių autorių koncerto rengėjai – Filharmonija, Kultūros ministerija – apsisustojo prie kitų kūrinių ir man nepavyko jų įtikinti ir paveikti. Klaipėdos jėgomis tai padaryti sunku, – norisi, jog tai būtų kuo geresnis, normalus atlikimas, o Klaipėdos muzikinis teatras tam per menkas – nestiprus orkestras, o ir kitos aplinkybės nukelia pilną „Baltijos“ atlikimą į vėlesnį laiką. Dėl to labai apgailestauju, tačiau neabejoju, jog bendromis jėgomis sugebėsime tai įvykdyti netolimoje ateityje.

Susirašinėdamas su p. F. Strolia, A. Šimkumi, K. Skaisgriu, brandinu idėją pradėti ruošti seriją leidinių apie išėivijos muzikinę praeitį, žmones, įvykius. Mano sukauptame Išeivijos archyve jau yra nemaža unikalios medžiagos tokiems leidiniams. Ir jei susitikę Vilniuje su F. Strolia, A. Šimkumi, kitais sutarsime, tuoj pradėsime ruošti I dalį – Lietuvių išėivių chordinė kultūra (1894–1994). Tai didelis darbas,

bet visiems reikalingas ir net pavėluotas. Antra dalis apie solistus-vokalistus būtų ruošiama paraleliai. [...] po to sektų instrumentinė muzika. Tokie mūsų planai, kad tik užtektų supratimo, jėgų ir atsirastų leidėjų.

Baigdamas linkiu Jums abiem kuo geresnės kloties, stiprybės dvasioje ir kūne.

Su pagarba – Jūsų Robertas

Klaipėda, 1994 m. birželio 18 d.

Brangus Maestro ir miela p. Elena,

Mūsų laiškei prasilenkė – išsiuntęs savo laišką, po kurio laiko gavau iš Jūsų. Galvojau parašyti po Dainų šventės, kai bus naujų įspūdžių ir susitikimų, tačiau, nors ir neturėdamas didelių naujienų, rašau dabar.

Pirmiausia, žinoma, dar grįžtu prie „Baltijos“ likimo. Būna tik apgailestauti, jog Dainų šventės metu Vilniuje simfoninės ir chorinės muzikos koncerte nuspręsta atlikti J. Gaidelio⁴⁵ vieną iš kantatų, o ne Jūsų „Baltiją“. Nesuprantu šitokio pasirinkimo motyvų. Kokie jie būtų – jie neprotingi. Gal nulėmė tematika, gal kieno nors ir ministerijos vyrų nesuigaudymas vertybėse? Dabar belieka padaryti taip, kad „Baltija“ kuo anksčiau ir kuo geresniame atlikimo lygyje, svarbiausia, būtų atlikta ir įrašyta į juostą. Klaipėdos pajėgos šiuo metu per silpnos tai atlikti, tikiu, jog tai pasiseks įtraukti į kurio nors profesionalaus orkestro ir choro planus sekančiame sezone. Su p. Juozu Domarku jau apie tai esu kalbėjęs ir tai realu.

Jei Jūsų nesulauksime Dainų šventėje, Jūsų 3-įjį kvartetą kasetėje atsiųsime per kurį nors svečią iš Amerikos.

Laiške prisiminėte savo jaunystės Vieکشnius, tą mielą žemaičių miestelį... Ne greit dar baigsiu savo darbus ir aplankysiu juos. Tai bus liepos pabaigoje. Dabar pats egzaminų karštis konservatorijoje, o kitą savaitę su „Aukuro“ choru išvykstame gastrolių į Vokietiją. Tai bus bažnytinės muzikos 10 koncertų įvairiuose Vokietijos miestuose, bažnyčiose. Grįžus tiesiai į Dainų šventę, kai bus išleista plokštelė, koku nors būdu Jums atsiųsiu. Tiesa, Vokietijoje atliksime Jūsų „Terra tremuit“ I⁴⁶ (*a cappella*).

Užsiminėte apie politinę padėtį Lietuvoje. Vakar [...] Seime buvo svarstomas nepasitikėjimo Vyriausybe klausimas. Vos vos nenuvertė mūsų dabartinės valdžios! Situacija iš tiesų sudėtinga ir nelengva tiek ekonomine, tiek dvasine prasme. Kas mūsų laukia artimiausioje ateityje – Dievas nežino. Galima daug išverti, žinant, dėl ko tai. Dabar sunku ir Prezidentui, ir eiliniam žmogui pasakyti, ką reiktų padaryti, kad išsikauptų iš sunkios būklės. Nesu aktyvus šiuose debatuose – tiesiog sąmoningai vengiu ką nors teigti, smerkti, siūlyti. Tiek daug jau klaidų ir neteisingų žingsnių buvo padaryta iš dešinės ir iš kairės pusės! Viena aišku – labiausiai gaila lietuviškos kultūros, jaunimo mokyklose,

dvasinės pusiausvyros ir stiprybės. Nesu ir idealistas; tai, kas vyksta Lietuvoje, objektyvus atspindys to, kas vyksta visame pasaulyje XX a. gale.

Nelinksmas mano laiškas, atleiskite už tokį – kitą gal gražesnį pasiseks parašyti. Linkiu Jums stipriausios sveikatos, šviesių akių ir naujų natų partitūrose, kurių be galo laukiame! Geriausi linkėjimai poniai Elenai.

Su pagarba – Jūsų Robertas

Klaipėda, 1995 m. vasario 8 d.

Geriamas Maestro, ponai Elena,

Seniai jau praėjo Šv. Kalėdos, Naujieji Metai, ir, gavęs iš Jūsų malonų laiškėlių, sveikinimus, vis atidėliočiau atsakyti Jums. Ne dėl tingumo, bet norėdamas ką nors naujo ir gero parašyti. To gero, kaip visada, dažniausiai mažiau nei blogo. Tačiau nėra ko dejuoti, skųstis – taip jau būna. Lieka džiaugtis, kad ir nedidelėmis šventėmis, sėkmėmis, be abejo, ir tuo, kad esame dar sveiki ir gyvi. Tikiuosi, kad ir Jūsų abiejų sveikata gera ar pakenčiama.

Apie naujienas. Negaliu šiandien dar pasakyti, kad tai jau įvyks, tačiau su Kompozitorių sąjunga ir p. M. Urbaičiu⁴⁷ iš esmės sutarta, jog vasarą arba rudenį Jūsų kantata siūta „Baltija“ bus pilnai atlikta vieno (greičiausiai Kauno valst[ybinio] choro) ir Nacionalinio Lietuvos orkestro. Koncertai vyks Vilniuje, Kaune ir Klaipėdoje, po to bus įrašyta į juostą. Iš vienos pusės, gaila, kad to negalėjome padaryti Klaipėdos jėgomis, iš kitos pusės, gerai, nes tai jau per daug ilgai tęsiasi ir laukti nebegalima. Gerai ir tai, kad bus kokybiškas, profesionalus atlikimas.

Š. m. spalio mėn. Klaipėdoje rengiame X, jau tarptautinį, St. Šimkaus chorų festivalį-konkursą. Privalomieji kūriniai – Klaipėdos kompozitorių kūryba. Neatsiklausę Jūsų, mišriam chorui siūlome „Terra tremuit“ (*a cappella*). Užsienio chorams šis gražus kūrinys patogus dėl lotyniško teksto. Jei turėtumėte naujų kompozicijų, labai prašyčiau atsiųsti – jos labai laukiamos mūsų visų chorų.

Turbūt jau esate gavę laišką iš Vieکشnių parapijos klebono. Vieکشnių pažįstamų esu prašęs parašyti Jums apie Vieکشnių gyvenimą, naujienas, jie maloniai sutiko tai padaryti. Jums tai bus įdomu sužinoti iš jų tiesiogiai.

Mūsų darbovietė – Fakultetai, o dabar jau Institutas⁴⁸, pergyvena nelengvus pertvarkymo laikus. Apie tai, turbūt, Danutė Jums yra jau rašiusi. Iš Lietuvos muzikos akademijos priklausomybės pereiname į Klaipėdos universiteto priklausomybę. Tai nelengvas ir problemiškas procesas, kurio pasekmės – neaiškios. Bedarbystės problema jau reali ne vienam dėstytojui. O esant visuotinei mokslo krizei (finansavimo ir kitom prasmėm), sunku net numatyti, kaip atrodys ne tik mūsų, bet ir visos Lietuvos mokslo įstaigos ateityje, jei šiandien neužtenka valstybei pinigų net dėstytojų algoms,

studentams stipendijoms finansuoti. Artėja rinkimai, tačiau jei ir pasikeistų valdžia (tokios prognozės yra), ne greit kas pasimatytų ekonomikoje.

Parašykite, turėdami minutėlę laiko, būčiau labai dėkingas. Parašykite apie savo gyvenimą, apie darbus, koncertus ir kt.

Geriausios sveikatos ir nuotaikos linkiu Jums kiekvienam.

Jūsų Robertas

Klaipėda, 1995 m. gruodžio 9 d.

Gerbiamas, brangus Maestro,

Kartu su šventiniais sveikinimais siunčiu ir laišką, kurį seniai jau turėjau parašyti.

Kolegė Danutė, grįžusi iš Jūsų kraštų, man daug ir ilgai pasakojo savo viešnagės įspūdžius, taip pat ir apie susitikimą su Jumis. Malonu, jog jos triušas buvo gerai įvertintas Amerikos lietuvių⁴⁹. Dabar visi laukiame jos naujo darbo – knygos apie J. Kačinską⁵⁰. Tiek besisvečiuodama pas Jus, tiek savo laiškuose Danutė, manau, gana plačiai yra papasakojusi apie mūsiškį margą gyvenimą, pirmiausia, apie muzikines naujienas. Iš savo pusės paminėčiau spalio mėn. įvykusį X tarptautinį S. Šimkaus chorų konkursą, kurio organizacija man atėmė daug laiko ir jėgų. Džiaugiamės, jog Lietuvos chorai yra gana aukšto lygio, galintys rimtai reprezentuoti mūsų meną bet kuriame tarptautiniame forume. Dar maloniau, jog pagrindinį prizą pelnė mūsiškis „Aukuro“ mišrus choras. Vienas iš privalomųjų kūrinių konkurse buvo J. Kačinsko „Terra tremuit“. 1998 m. vyks XI konkursas, kuriame esame numatę įrašyti kurį nors kitą Jūsų kūrinių *a cappella*. Būtų malonu, jei sulauktume Jūsų pasiūlymų, pageidavimų, o gal ir specialiai tam parašyto kūrinio. Tebūnie tai lyg ir neoficialus užsakymas.

Tiesiog sunku paliesti mums visiems opiausią temą – Jūsų „Baltijos“ atlikimo klausimą. Lyg užkerėtas tas ratas – sukasi aplink, o vis vietoje. Po visokių derybų, variantų, šiandien yra toks sprendimas – miesto savivaldybės Kultūros skyrius tradicinei miesto dienos šventei liepos mėn. gale samdo Gintaro Rinkevičiaus⁵¹ vadovaujamą simf[oninį] orkestrą iš Vilniaus bei minėtą „Aukuro“ chorą (papildžius jį iki 70 dainininkų) „Baltijai“ atlikti Klaipėdoje, Kaune ir Vilniuje. Neduokdie, jei staiga pasikeistų orkestro gastroliniai planai užsienyje, kur daugiausia jis būna! Tada visa tai vėl nusikeltų į rudenį. Klaipėdos muzikinio teatro orkestro dėl silpnoko lygio, dirigento nerangumo atsisakėme.

Man belieka visų klaipėdiečių vardu atsiprašyti Jūsų ir daryti viską, kad kūriny su kuo anksčiau ir, svarbiausia, kuo geresniame lygyje būtų atliktas ir įrašytas. Jei būtų kokios korektūros partitūroje, parašykite – ankstesnes Jūsų nuorodas turime omeny. Beje, keletą vietų dar norėtume pasitikslinti, jei nebūtų sunku, parašykite apie šias vietas:

70 psl. II takte choro bosams yra si ♭, fagotui – si b;
83 psl. IV takte tenorams yra as (la b), o toliau – a (la);
113 psl. IV takte tenorams re ♭, o violai – re ♯.

Baigdamas noriu perduoti geriausias linkėjimus nuo p. Danutės, iš kurios tik vakar sužinojau, jog esate po akių operacijos, tai parašykite, prašau, kaip jaučiatės, kiek operacija buvo sėkminga.

Lieku laukdamas Jūsų laiško – Jūsų Robertas

Klaipėda, 1996 m., Joninės

Brangus Profesoriau,

Gerbiama p. Elena,

Esu niekingas tinginys tik šiandien, ilgiausią metų dieną sėdęs prie laiško Jums!

[*Agnus Dei*,] *qui tollis peccata nostra, miserere nobis!*⁶²
Jūsų ramus, mandagus, atlaidus laiško tonas, girdžiu, neramiu šešėliu lyg klausia, – kas atsitiko, kodėl neatsakau į laiškus, į pasveikinimus? Gal prigimtinis būdas kaltės prilenktam tylėti, gal darbų verpetai (įpuoliai į bėdą – užgriuvo Fakulteto dekanas našta⁵³), gal jau legenda tapusi Jūsų kantatos „Baltijai“ istorija, gal dar kas...

Prieš savaitę gautas laiškas tyliu, žemu, giliu *ostinato* (kaip ir paskutiniai Jūsų Mišių Švenč. Jėzaus širdies garbei⁵⁴) tonu kalba. Neseniai iš gerb. Danutės gavęs kūrinių supratau, jog Mišias būtinai giedosime ateinančią pavasarį Klaipėdos Taikos Karalienės-Marijos bažnyčioje Jūsų jubiliejaus dienos paminėjime. Esu dar kartą sužavėtas ta muzikos kalba, kuria kalbate su mumis – tai dar vienas šedevras – paprastas, toli nuo banalybės, taurus, romus, išmintingas ir didingas! Kartu toje pačioje bažnyčioje, pagaliau!, po galais, turės nuskambėti ir „Baltija“ Klaipėdos jungtinio choro ir Gintaro Rinkevičiaus simf[oninio] orkestro atliekamos. Tai bus rugpjūčio 27 dieną⁵⁵. Pagaliau, po tiekios begalinių nesėkmių, nesuskalbėjimų, nesupratimo ir kt. kūriny su aidės per Baltiją tolyn, iki Jūsų. (Jei, neduokdie, kas nors ir šį kartą – nutilsiu galutinai!).

Iš Jūsų laiškų girdžiu, kaip Jums gyvenasi, lyg matyte matau Jus ligų kamuojamus, buities slegiamus, tačiau vilties kupinus. Tesaugo Jus Aukščiausias, tesulaukiame dar vis naujų ir naujų šedevrų – kitaip Jūs negalite!

Prašote parašyti apie mūsų gyvenimą, darbus. Manau, jog p. Danutė laikas nuo laiko apie šį bei tą parašo, gal nereiktų kartotis. Yra visko – gyvenimas verda, yra malonių dalykų, yra gražių sumanymų, o jei būtų žmoniškos sąlygos, Klaipėdoje ir visoje Lietuvoje, būtų atsiradę ir daugiau... Bet kas žino, gal nepritekliai kaip tik ir gimdo brandesnius dalykus, nors jų ir mažiau. Akivaizdu, jog lietuviška muzikinė kultūra apskritai brandinasi naujai kokybei, ir tai vyksta visose sferose – ir kūryboje, ir atlikime. Kiek yra puikių kolektyvų, ansamblių, chorų, garsinančių Lietuvą pasaulyje!

Kiek įdomių lietuviškų, savitų kompozitorių, laikas nuo laiko pateikiančių naujas partitūras griežčiausiam teismui! Tačiau greta, suprantama, yra ir menkybių, niekalo, kuris labai gajus, randa sau dirvą neišlavintoje gatvės auditorijoje. Švietimo reikalai, deja, liūdni. Sumanyta švietimo reforma užstrigo, laikas eina, o jaunimas negauna to, ką privalėtų gauti, suvokti.

Aš pats gyvenu sveikas dar, nors man jau taip pat nemažai – 66-tiejį! Tuo ir stebiuosi, ir džiaugiuosi, tai dar ir darbus dirbti leidžia. Liepos vidury važiuosiu į namus, būsiu ir Viekšniuose. Būtinai parašysiu, kas ten gero. Baigdamas sakau – atleiskite man! Gyvenkite laimingi, sveiki, žinodami, jog Klaipėdoje yra Jūsų bičiuliai.

Su pagarba – Jūsų Robertas

Klaipėda, 2003 m. gegužės 30 d.

Brangusis Profesoriau,

Paskutiniame savo laiške šv. Velykų proga buvau užsiminęs apie planuojamą Jūsų autorinį koncertą Klaipėdoje balandžio mėnesį. Tiesą pasakius, nebuvau tikras, kad viskas bus gerai, kad kas nors nesutrukdyt. Ačiū Dievai, balandžio 28 d. koncertas įvyko, o tai ir [yra] svarbiausia⁵⁶. Danutė jau, turbūt, parašė apie tai Jums.

Nuo tos dienos praėjo jau nemažai laiko, bet dėl įvairių priežasčių tik dabar Jums apie tai rašau. Noriu čia įterpti, jog šis koncertas – tai gerokai pavėluota atgailos akcija už klaipėdiškių nerangumą praėjusiais, 2002-siais metais. Negaliu atleisti sau už tai. Nieko nekaltindamas ir nesistėbėdamas prisiekiau bet kuria kaina tai įgyvendinti šiemet, prisiimdamas sau ir rūpestį, ir atsakomybę, neprašydamas niekieno malonės.

Šiuo metu jau turėtų būti išsiųstas šio koncerto siuntinėlis, po kokios savaitės turėtumėte gauti. Padarėme įrašą, įrašėme į CD plokštelę. Koncerte, atrodo, lyg buvo geriau įrašyta, deja, nesame patenkinti visokia prasme, tiek ir atlikimo kokybe. Tačiau vienu esu patenkintas – pavyko įkalbėti choras žūtbūt paruošti kūrinius, kurie tapo istorinėmis premjeromis Lietuvoje. Tai „Credo“ (1999 m.), „Varnas“ ir „Asperges me“⁵⁷. Susirgus vargonininkei, vos nežlugo kūriniai su palydėjimu, laimė, išgelbėjo vargonininkas Juozas Grigas⁵⁸ iš Kauno.

Negaliu susilaikyti nepasakęs poros žodžių apie paskutinįjį „Credo“. Tai šedevras, kuris turi būti ir bus atliekamas daugelio chorų ir, žinoma, kuo geresniu lygiu. Neduokdie, jei po šio kūrinio padėtumėte plunksną! Man sunku suvokti, kokios dvasinės ir fizinės jėgos valdo žmogų, sutveriantį tokius dalykus. Ir amžius, ir visokios negalios čia yra bejėgės.

Ir dar. Klausydamasis „Varno“, jaučiau, jog jis turi didelės potencijos interpretavimui. Bandau įsivaizduoti, kaip jis buvo atliekamas, vedant J. Kačinsko rankai prieš kokius

75-erius metus. Garbė „Gintarėlio“ choro vyrams⁵⁹, pasiryžusiems jo pirmajam atlikimui po tiek metų!

Nesustodamas prie viso koncerto smulkiau, prašyčiau tik atleisti mums už tai, ko nepajėgėme įgyvendinti. Tebūnie tai kukliu padėkos ir pagarbos ženklų Jums.

Jei rasite galimybės ir jėgų laišku, būsiu dėkingas. Prašau pasveikinti, stiprybės [palinkėti] poniai Elenai. Iki pat šiolei akyse man skamba jos malonus balsas, prieš daugelį metų girdėtas Klaipėdoje.

P. S. Šį laišką siunčiu iš Palangos, kur jau dvi savaites esu reabilitacinėje sanatorijoje. Nesuspėjau visko užbaigti, išsiųsti Jums siuntinėlių, laišką, nes teko skubiai atsiduoti daktarams – pasirodo, dar ir širdelę beturįs... Dabar jau praėjo, gal bus gerai.

Stiprybės ir vilties linkiu Jums

Jūsų Robertas⁶⁰

Nuorodos

- 1 Draugija tautos kultūrai kelti „Aukuras“ veikė Klaipėdoje 1922–1939 m. Robertas Varnas šią organizaciją, kaip choringę bendriją, atkūrė 1988 m. ir jai vadovavo apie 15 metų.
- 2 Pirmasis festivalis „Sugrįžimai“ buvo surengtas Vilniuje 1989 m. gegužę.
- 3 Faustas Strolia (1931–2014) – smuikininkas, vargonininkas, chorvedys, pedagogas, kompozitorius, Juozo Stroliaus sūnus, muzikos mokėsi Vokietijoje, Italijoje ir JAV. Amerikoje gyveno nuo 1956 m. iki mirties. 1981, 1991–2014 m. – Šiaurės Amerikos lietuvių muzikos sąjungos Centro valdybos pirmininkas.
- 4 Algis Šimkus (1917–2012) – chorvedys, pianistas, kompozitorius, teisininkas, sociologas.
- 5 Juozas Žilevičius (1891–1985) – vargonininkas, chorvedys, kompozitorius, pedagogas, muzikos istorijos tyrinėtojas. 1924–1928 m. dirbo Klaipėdos muzikos mokykloje, 1929 m. emigravo į JAV.
- 6 Alfonsas Mikulskis (1909–1983) – violončelininkas, chorvedys, kompozitorius, 1926–1930 m. mokėsi Klaipėdos muzikos mokykloje, 1933 ir 1938 m. buvo Klaipėdos krašto dainų švenčių organizatorius ir vyriausiasis dirigentas, 1940 m. subūrė Čiurlionio tautinio meno ansamblį, su kuriuo 1944 m. pasitraukė į Vakarus. 1949 m. šiam ansamblui įsikūrus Klivlande, vadovavo jam iki mirties.
- 7 Juozas Strolia (1897–1969) – smuikininkas, chorvedys, kompozitorius, pedagogas, muzikos kritikas ir publicistas. 1924–1929 m. mokėsi Klaipėdos muzikos mokykloje, 1941 m. emigravo į Vokietiją, 1952 m. apsigyveno JAV.
- 8 Vladas Jakubėnas (1904–1976) – pianistas, kompozitorius, pedagogas, muzikos kritikas, Rygos konservatorijos ir Berlyno muzikos akademijos auklėtinis, 1944 m. pasitraukė į Vakarus, nuo 1949 m. iki mirties gyveno Čikagoje.
- 9 Jeronimas Kačinskas (1907–2005) – kompozitorius, chorvedys, vargonininkas, pedagogas. 1923–1929 m. mokėsi Klaipėdos muzikos mokykloje, 1929–1931 m. – Prahos konservatorijoje, po studijų darbavosi Lietuvoje, kūrė ir populiario ketvirtatonių muziką. 1944 m. pasitraukė į Vokietiją, 1949 m. apsigyveno JAV.

- ¹⁰ Šis kūrinys, parašytas 1950–1951 m., buvo skirtas karaliaus Mindaugo krikšto 700 metų sukakties paminėjimui. Pirmą kartą JAV suskambėjo 1963 m.
- ¹¹ 1989 m. balandžio 1 d. ši kūrinį atliko Lietuvos aklyjų draugijos choras „Vilnius“, vadovaujamas Antano Jozėno.
- ¹² Elena Šlevaitė-Kačinskienė – kompozitoriaus Jeronimo Kačinsko žmona.
- ¹³ Čia galvoje turima J. Kačinsko žmona Elena.
- ¹⁴ Ši daina vyrų chorui buvo sukurta Klaipėdoje apie 1928 m., naudojant modernias muzikos raiškos priemones.
- ¹⁵ Kazys Skaisgirys (1927–2005) – vargonininkas, chorvedys, nuo 1981 m. J. Žilevičiaus-J. Kreivėno lietuviškos muzikos archyvo direktorius, nuo 1987 m. – „Muzikos žinių“ žurnalo redaktorius.
- ¹⁶ R. Varno suburtas „Aukuro“ vyrų choras gyvavo nuo 1991 m. rugsėjo iki 1992 m. lapkričio.
- ¹⁷ Šios Mišios buvo parašytos 1945 m., autoriui gyvenant išvientintųjų asmenų stovykloje Augsburgėje.
- ¹⁸ Kantata-siuita „Baltija“ buvo sukurta pagal poeto ir kunigo Pauliaus Jurkaus keturių eilėraščių ciklą. Pirmosios dvi dalys – „Baltija“ ir „Iš amžių glūdumos“ – parašytos anksčiausiai, 1992 m. pirmojoje pusėje, ir iš karto išsiųstos į Klaipėdą. Kitas dvi dalys – „Klaipėda karo audrose“ ir „Atgimimas“ – kompozitorius baigė kurti 1993 m. viduryje.
- ¹⁹ Tuomet skambėjo tik dvi pirmosios kantatos-siuitos „Baltija“ dalys.
- ²⁰ Ivanas Vyšnegradckis (1893–1979) – rusų kompozitorius, ketvirtatonių muzikos pradininkas, nuo 1920 m. gyveno Paryžiuje.
- ²¹ Juan Allende-Blin (*1928) – Čilės kompozitorius, gyvenantis Vokietijoje, domėjosi XX a. pirmųjų dešimtmečių rusų muzika.
- ²² Alois Hába (1893–1973) – čekų kompozitorius, ketvirtatonių muzikos kūrėjas, pas kurį Prahoje mokėsi J. Kačinskas.
- ²³ Pirmasis respublikinis Stasio Šimkaus chorų konkursas įvyko Klaipėdoje 1976 m. Po 1990 m. atsivėrus sienoms, jis tapo tarptautiniu renginiu.
- ²⁴ Danutė Petrauskaitė (*1952) – muzikologė. Kitose R. Varno laiškuose yra minimas tik jos vardas.
- ²⁵ Stanislovas Domarkas (*1939) – dirigentas, dirbo Kaune, Minske, nuo 1993 m. – Klaipėdos muzikinio teatro vyr. dirigentas, tais pačiais metais įsteigė Mažosios Lietuvos simfoninį orkestrą, sudarytą daugiausia iš šio teatro muzikantų.
- ²⁶ J. Kačinskas pirmąsias tris šio kūrinio dalis parašė 1931–1932 m., ketvirtąją – 1936 m. Per karą „Noneto“ partitūra dingo, tačiau atskirų instrumentų partijos išliko „Čekų none-to“ archyve Prahoje. Amerikiečių kompozitoriui ir J. Kačinsko bičiuliui Johnui Bavicchi (1922–2012) pavyko gauti šias partijas ir parengti skaitmeninę partitūrą. Tai suteikė galimybę amerikiečių ansamblui „Speaking in Tongues“ atlikti „Nonetą“ Bostone, Berklio kolegijos koncertų salėje 1993 m. kovo 4 d. Lietuvoje jis nuskambėjo daug vėliau.
- ²⁷ Algirdas Paulavičius (1945–2007) – dirigentas, kompozitorius, muzikos pedagogas, dėstė Sankt Peterburgo konservatorijoje, dirigavo Marijos teatre.
- ²⁸ Olaf Koch (1932–2001) – vokiečių dirigentas.
- ²⁹ Saulius Sondeckis (1928–2016) – dirigentas, smuikininkas, pedagogas, 1960 m. subūrė Lietuvos kamerinį orkestrą ir jam vadovavo iki 2004 m.
- ³⁰ David Geringas (*1946) – Lietuvos ir Vokietijos violončelininkas, pedagogas, dirigentas.
- ³¹ Zigmąs Virkšas (1946–2001) – kompozitorius, pedagogas, nuo 1977 m. iki mirties gyveno ir dirbo Klaipėdoje. R. Varno laiške minimas kūrinys – „Giesmė užmirštiems dievams“.
- ³² Trečioji J. Kačinsko viešnagė Klaipėdoje truko tik pusdienį. Vakaraų jis praleido kartu su R. Varnu ir D. Petrauskaite Palangos „Lino“ sanatorijoje, tačiau kitą dieną grįžo į Vilnių.
- ³³ J. Kačinskas gyveno Viekšniuose 1921–1923 m. Šiame mieste yra palaidoti kompozitoriaus tėvai.
- ³⁴ Kompozitoriaus J. Kačinsko tėvas, taip pat Jeronimas, dirbo vargonininku Viekšnių bažnyčioje.
- ³⁵ Vaclovas Augustinas (*1959) – kompozitorius, choro dirigentas, pedagogas. Nuo 1992 m. pradėjo vadovauti Vilniaus savivaldybės mišriam chorui „Jauna muzika“.
- ³⁶ R. Varnas buvo chuliganų užpultas ir sumuštas.
- ³⁷ Juozas Domarkas (*1936) – dirigentas, 1964–2015 m. – Lietuvos nacionalinio simfoninio orkestro vadovas.
- ³⁸ Dainius Trinkūnas (1931–1996) – pianistas, pedagogas, 1992–1994 m. – Lietuvos kultūros ir švietimo ministras.
- ³⁹ Juozas Matutis (1899–1977) – chorvedys, pedagogas, nuo 1955 m. – Klaipėdos miesto dainų švenčių vyriausiasis dirigentas.
- ⁴⁰ Klemensas Griaudzė (1905–1983) – chorvedys, pedagogas, kompozitorius.
- ⁴¹ Čia minimas III styginių kvartetą, sukurtas 1993 m. ir dedikuotas Klaipėdos konservatorijai. 1994 m. balandžio 7 d. jį pirmą kartą atliko Arūno Statkaus vadovaujamas ansamblis „Regnum“.
- ⁴² Jurgis Baltrušaitis (1873–1944) – poetas, eseistas, vertėjas, diplomatas.
- ⁴³ Oskaras Milašius (1877–1939) – lietuvių poetas, rašęs prancūzų kalba.
- ⁴⁴ Mišrus choras „Aukuras“ susikūrė 1993 m. choro dirigentų Vladimiro Konstantinovo ir Alfonso Vildžiūno iniciatyva. Nuo 1996 m. iki dabar jam vadovauja A. Vildžiūnas.
- ⁴⁵ Julius Gaidelis (1909–1983) – kompozitorius, choro dirigentas, vargonininkas, 1944 m. pasitraukė į Vokietiją, nuo 1951 m. gyveno Bostone.
- ⁴⁶ „Terra tremuit“ – velykinė giesmė mišriam chorui *a cappella*, sukurta 1932 m., buvo išspausdinta tais pačiais metais „Muzikos barų“ žurnale. Kitą giesmę tuo pačiu pavadinimu mišriam chorui ir vargonams J. Kačinskas parašė gyvendamas emigracijoje.
- ⁴⁷ Mindaugas Urbaitis (*1952) – kompozitorius, pedagogas, 1991–1996 m. Lietuvos kompozitorių sąjungos pirmininkas.
- ⁴⁸ Lietuvos muzikos akademijos Klaipėdos fakultetai 1994 m. buvo reorganizuoti į Lietuvos muzikos akademijos Klaipėdos muzikos ir teatro pedagogikos institutą. Po metų institutas tapo sudėtine Klaipėdos universiteto dalimi – Menų fakultetu.
- ⁴⁹ Danutės Petrauskaitės knygos „Klaipėdos muzikos mokykla 1923–1939 m.“ rankraštis 1995 m. buvo Mažosios Lietuvos fondo įvertintas Vydūno premija. Tais metais ji lankėsi JAV ir užsuko pas J. Kačinską.
- ⁵⁰ Danutės Petrauskaitės sudarytą knygą „Jeronimas Kačinskas. Gyvenimas ir muzikinė veikla“. 1997 m. išleido Vilniuje leidykla „Baltos lankos“.
- ⁵¹ Gintaras Rinkevičius (*1960) – dirigentas, pedagogas, Lietuvos nacionalinės kultūros ir meno premijos laureatas, nuo 1988 m. – Lietuvos valstybinio simfoninio orkestro įkūrėjas, meno vadovas ir vyriausiasis dirigentas.
- ⁵² Šie žodžiai yra paimti iš Mišių „Agnus Dei“ dalies ir reiškia „Dievo Avinėli, kuris naikini Pasaulio nuodėmes, pasigailėk mūsų“.
- ⁵³ R. Varnas dekanu pareigas ėjo 1996–1998 m.

- ⁵⁴ Šios Mišios buvo sukurtos 1996 m.
- ⁵⁵ „Baltijos“ premjera įvyko 1996 m. liepos 27 d. Jūros šventės metu. Kantatą-suitą atliko mišrus choras „Aukuras“ (vad. Vladimiras Konstantinovas, Alfonsas Vildžiūnas) ir Lietuvos valstybinis simfoninis orkestras (vad. Gintaras Rinkevičius). Koncertą finansavo Klaipėdos miesto savivaldybės Kultūros skyrius.
- ⁵⁶ Autorinis J. Kačinsko kūrinių koncertas įvyko 2003 m. balandžio 28 d. Klaipėdos universiteto Menų fakulteto Koncertų salėje. Jį inicijavo R. Varnas Klaipėdos chorinės bendrijos „Aukuras“ vardu. Prie jo rengimo prisidėjo Jeronimo Kačinsko muzikos mokykla ir Klaipėdos universiteto Menų fakultetas. Koncertą rėmė Klaipėdos savivaldybės Muzikos centras, jame skambėjo instrumentiniai ir choriniai kompozitoriaus kūriniai.
- ⁵⁷ Giesmė „Asperges me“ mišriam chorui ir vargonams, sukurta 1993 m., yra skirta Bostono Šv. Petro lietuvių parapijos bažnyčios 90 metų sukakčiai paminėti
- ⁵⁸ Juozas Grigas (*1958) – pianistas, vargonininkas, 1976–1982 m. Lietuvos valstybinėje konservatorijoje (dabar – Lietuvos muzikos ir teatro akademija) studijavo spec. fortepijoną, 1981–1986 m. – vargonus. Jo repertuarą sudaro įvairių epochų ir žanrų kūriniai.
- ⁵⁹ Berniukų ir jaunuolių choras „Gintarėlis“ buvo įsteigtas 1963 m. Rimanto Zdanavičiaus iniciatyva. 1969–1973 m. jam vadovavo Nelė Gricienė, 1974–1984 m. – Albertas Rožė, 1985–2012 m. – Juozas Kubilius.
- ⁶⁰ Galima spėti, kad šis R. Varno rašytas laiškas buvo paskutinis. Pagrindinė priežastis – pablogėjusi J. Kačinsko sveikata.

Šaltiniai

Roberto Varno laišakai Jeronimui Kačinkui. Lietuvos literatūros ir meno archyvas. Jeronimo Kačinsko fondas Nr. 755.

Literatūra

- Jeronimas Kačinskas. *Gyvenimas ir muzikinė veikla*. Sud. Danutė Petrauskaitė. Vilnius: Baltos lankos, 1997.
- Mažosios Lietuvos ir lietuvių išeivių chorinė kultūra (III). Mokslinės konferencijos pranešimų tezės*. Klaipėda: Lietuvos muzikos akademijos Klaipėdos fakultetai, 1994.
- Mažosios Lietuvos ir lietuvių išeivių chorinė kultūra. Mokslinės konferencijos pranešimų tezės*. Klaipėda: Lietuvos TSR valstybinės konservatorijos Klaipėdos fakultetai, 1989.
- Mažosios Lietuvos ir lietuvių išeivių chorinė kultūra. Mokslinės konferencijos pranešimų tezės*. Klaipėda: „Ryto“ spaustuvė, 1992.
- Varnas Robertas. „Aukuro“ idėjų nušviesti. *Muzikos barai*, 1999, Nr. 2, p. 26–27.
- Varnas Robertas. Chorinės muzikos kūryba ir leidyba Lietuvoje okupacijų metais (1940–1944 m.) *Tiltai. Priedas*, 2001, Nr. 3, p. 11–21.

Varnas Robertas. Dainų šventės. *Aukuras. Klaipėdos kultūros raidos bruožai*. Klaipėda: chorinė bendrija „Aukuras“, 1992, p. 159–161.

Varnas Robertas. *Nomen nescio. Tėvas Bruno Markaitis SJ. Nepažintas muzikos misionierius*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2007.

Summary

Robertas Varnas (1930–2015) was a choir conductor and music teacher. As a choir leader in Kaunas, and afterwards in Klaipėda, he participated in song festivals and international competitions, toured abroad with various groups, organized festivals, and revived the interwar Aukuras Choirs Association. At the beginning of the Lithuanian Reform Movement, the Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdis, Varnas immediately took to reviving the forgotten cultural heritage of Lithuania Minor and the choral music of the diaspora: from 1989 to 1994, he organized three conferences where the compositions of Lithuanians who had emigrated to the United States were performed. At his initiative, concerts of compositions by expatriate composers Alfonsas Mikulskis, Juozas Strolia, Vladas Jakubėnas, Juozas Žilevičius, and Faustus Strolia were given, and the 70th anniversary of the American Lithuanian magazine *Muzikos žinios (Music News)* was commemorated.

Varnas paid special attention to the most noted Lithuanian modernist composer Jeronimas Kačinskas, whom he met in 1991, when the latter first visited independent Lithuania after a long period of time. Since then, the two corresponded for more than a decade. Kačinskas never discarded these letters from Lithuania and kept them until his death. His personal archive later went to relatives, who donated the documents to the Lithuanian Archives of Literature and Art. Varnas's letters testifying to his initiatives to ask Kačinskas for further work and urging him to visit Lithuania again as well as his efforts in organizing his authorial concerts were also included. The text publishes 15 letters from Varnas, revealing his personal traits: erudition, tolerance, obligingness, broad knowledge of music, his enthusiasm to integrate the works of expatriate composers into the general history of Lithuanian music, and a unique approach to the political and cultural processes of his time.

Delivered / Straipsnis įteiktas 2021 05 07